

Економічні науки

УДК 336 (045)

Винятинська Людмила Василівна

кандидат економічних наук,

асистент кафедри обліку і оподаткування

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Винятинская Людмила Васильевна

кандидат экономических наук,

ассистент кафедры учета и налогообложения

Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича

Vyniatynska Lyudmila

PhD in Economics, Assistant of the Department of Accounting and Taxation

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Оніщенко Микола Валерійович

студент

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Онищенко Николай Валерьевич

студент

Черновицкого национального университета имени Юрия Федьковича

Onischenko Mykola

Student of the

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

**АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ
АНАЛИЗ ТЕНДЕНЦИЙ РАЗВИТИЯ ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ
ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ**

ANALYSIS OF TRENDS OF DEVELOPMENT OF FIXED ASSETS OF INDUSTRIAL ENTERPRISES OF UKRAINE

Анотація. Обґрунтовано теоретичні засади сутності поняття «основних засобів» суб'єкта господарювання згідно нормативно-правової бази України, проведено аналіз складу та динаміки вартості основних засобів та ступеня їх зносу в роботі промислових підприємств України в 2000-2018 роках на засадах статистичних даних Державної служби статистики України.

Ключові слова: основні засоби, знос, динаміка, склад, статистичні дані, нормативно-правові акти.

Аннотация. Обоснованы теоретические основы сущности понятия «основных средств» предприятия согласно нормативно-правовой базы Украины, проведен анализ состава и динамики стоимости основных средств и степени их износа в работе промышленных предприятий Украины в 2000-2018 годах на основе статистических данных Государственной службы статистики Украины.

Ключевые слова: основные средства, износ, динамика, состав, статистические данные, нормативно-правовые акты.

Summary. The theoretical bases of the essence of the concept of "fixed assets" of the economic entity according to the regulatory legal base of Ukraine are substantiated, the composition and dynamics of the value of fixed assets and their degree of wear in the work of industrial enterprises of Ukraine in 2000 – 2018 on the basis of statistics of the State Statistics Service of Ukraine .

Key words: fixed assets, deterioration, dynamics, composition, statistics, regulatory acts.

Розвиток, в сучасних умовах ринкової економіки інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання зумовлює необхідність використання

різні форм її підтримки, стимулювання та удосконалення. На сьогодні, підприємства у більш розвинених країнах мають більше різноманіття форм стимулювання інвестиційних та інноваційних проектів порівняно з країнами СНД. Інвестиційно-інноваційні процеси в Україні, на даний час, під дією зовнішніх та внутрішніх чинників «характеризуються як нестійкі, позбавлені чітких довгострокових стимулів. Хоча ще у 90-х рр. ХХ століття у нас було достатньо можливостей стати рівноправним учасником світового товариства постіндустріальних країн, адже Україна завжди належала до країн з розвинутим науково-технічним потенціалом» [2].

В сучасному світі все більше зростає роль інвестиційно-інноваційної діяльності, зокрема у частині модернізації, удосконалення та відновлення основних засобів, саме тому, що вони визначають напрями розвитку суб'єкта господарювання. Сьогодні все більше уваги звертається на новітні технології, ноу-хау та впровадження нової техніки, а також збільшення можливості використання зовсім нових фінансових механізмів та напрямів залучення інвестицій.

Здійснюючи історичний екскурс, слід зазначити, що сутність терміну «основні засоби» – це суто радянський винахід, що було офіційно введено у термінологічний бухгалтерський кругообіг в 1930 році. До цього часу, в нашій країні використовували терміни: «будівлі, споруди, устаткування», а за кордоном вважають за краще і до цих пір). Поняття «основні фонди» використовували в податковому обліку до 2011 року, тобто до запровадження Податкового кодексу України [5]. Таким чином, можна дійти висновку, що терміни «основні фонди», «основний капітал» та «основні засоби» тотожні за змістом.

У вітчизняних нормативно-правових актах зустрічається переважно термін «основні засоби» та операції, які пов'язані з основними засобами суб'єкта господарювання (таблиця 1).

Трактування дефініції «основні засоби» в вітчизняних та міжнародних нормативно-правових актах

№ п/п	Нормативно-правові акти	Характеристика поняття «основні засоби»
1	П(С)БО 7 «Основні засоби»	«це матеріальні активи, що використовуються підприємством у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)» [6].
2	П(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність»	«включають вартість власних та отриманих на умовах фінансового лізингу, довірчого управління об'єктів і орендованих цілісних державних майнових комплексів» [7].
	Податковий кодекс України, стаття 14	«це матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин, які надані у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000,00 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у його господарській діяльності, вартість яких перевищує 6000,00 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом. Очікуваний строк корисного використання цих засобів з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)» [5].
3	МСБО 16 «Основні засоби»	«це матеріальні об'єкти, що їх: а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей; б) очікуване використання протягом більше одного періоду» [4].

У податковому кодексі України у статті 14 на відміну від П(С)БО 7 «Основні засоби» встановлює вартісні критерії приналежності об'єктів до основних засобів у сумі 6000,00 гривень. Поряд з тим, слід зазначити, що із прийняттям і запровадженням в дію Податкового кодексу України [5] в новій редакції, П(С)БО 7 «Основні засоби» [6] частково зменшилися розбіжності в частині методики обчислення первісної та ліквідаційної вартості основних засобів, порядку здійснення їх переоцінки. У жодному з наведених нормативно-правових актів термін «основні фонди» не використовується, разом з тим спільною рисою визначень є те, що ці

засоби мають матеріальну форму й мають використовуватись понад один рік.

У зв'язку їх зміною правил гри суб'єктів господарювання у сучасній ринкової економіки, вітчизняні підприємства втратили виробничий потенціал в зв'язку із використанням у фінансово-господарській діяльності застарілих та модернізованих основних засобів, які несуть негативний відбиток на рівень розвитку країни. За статистичними даними із офіційного сайту Державної служби статистики в Україні [3] дослідимо первісну і залишкову вартість основних засобів суб'єктів господарювання та ступень їх зношення в Україні за 2000 – 2018 роки, а результати представлено у аналітичній таблиці 2.

Таблиця 2

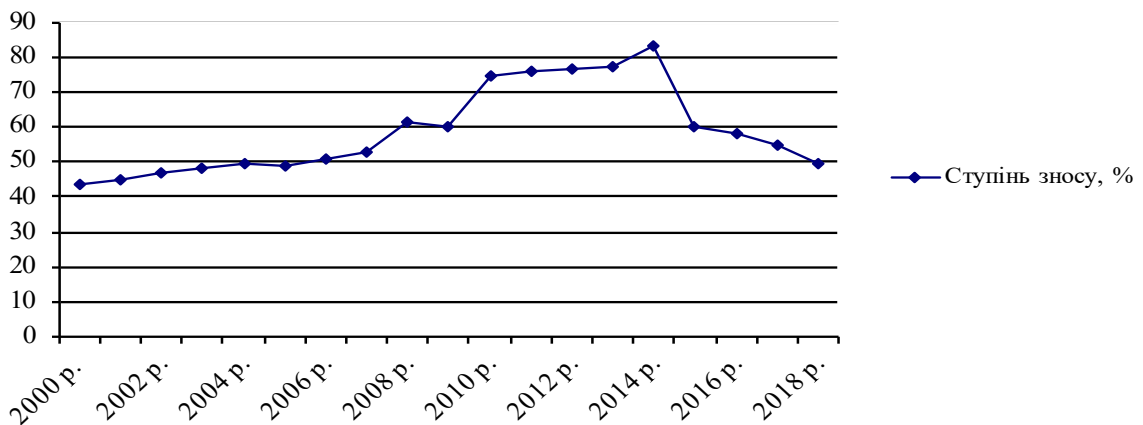
Динаміка вартості основних засобів суб'єктів господарювання та ступінь їх зносу в Україні за 2000-2018 роки

Період	У фактичних цінах на кінець року, млн. грн.		Ступінь зносу, %
	первісна вартість	залишкова вартість	
1	2	3	4
2000 рік	828822	466448	43,7
2001 рік	915477	503278	45,0
2002 рік	964814	512235	47,2
2003 рік	1026163	538837	48,0
2004 рік	1141069	587453	49,3
2005 рік	1276201	661565	49,0
2006 рік	1568890	774503	51,5
2007 рік	2047364	993346	52,6
2008 рік	3149627	1251178	61,2
2009 рік	3903714	1597416	60,0
2010 рік	6648861	1731296	74,9
2011 рік	7396952	1780059	75,9
2012 рік	9148017	2135987	76,7
2013 рік	10401324	2356962	77,3
2014 рік	13752117	2274922	83,5
2015 рік	7641357	3047839	60,1
2016 рік	8177408	3428908	58,1
2017 рік	7733905	3475242	55,1
2018 рік	7963523	3968953	49,8

Аналіз статистичний даних показує, що первісна вартість основних засобів продовж аналізованого періоду має тенденцію до зростання. Ступінь зношеності основних засобів суб’єктів господарювання у 2015 році склала 60,1 % (показник придатності основних засобів відповідно 39,9 %), у 2016 році – 58,1 % (придатності – 41,9 %), у 2017 році – 55,1 % (придатності – 44,9 %), у 2018 році – 49,8 % (придатності – 50,2 %), що свідчить про досить значний ступеня зносу – морально та фізично зношеного устаткування. Зношеність основних засобів понад 65,0 % від первісної вартості обумовлює доцільність повного технічного переоснащення для активної частини основних засобів і нового будівництва – для їх пасивної частини. Оскільки критичний рівень зношеності основних засобів унеможливорює його ефективне використання, то цей критерій – ефективності не береться до уваги. Виходячи з наведених статистичних даних, можна зробити висновок, що українські суб’єкти господарювання працюють на морально та фізично-застарілих основних засобах, а найважливіше – мають потребу в їх суттєвому оновленні та модернізації, використанні більш нового обладнання і техніки, тощо.

Графічно зображено ступінь зносу основних засобів суб’єктів господарювання в Україні за 2000 – 2018 роках використовуючи точкову діаграму представлену на рис. 1.

Отже, продовж аналізованого періоду ступні зношення основних засобів суттєво коливається, проте її рівень значно перевищує 50,0 %. При чому, придатність основних засобів у виробничому процесі – зменшується, а це означає, що сучасні суб’єкти господарювання у роботі використовують як морально, такі фізично застарілі основні засоби.

Рис. 1. Ступінь зносу основних засобів суб'єктів господарювання в Україні за 2000-2018 рр.

Продовж 2000 – 2018 років, найбільше значення було у 2014 році – 83,5 %, тобто їх придатність у виробничому процесі склала 16,5 %, що свідчить про низький рівень частки вартості основних засобів, що її списано на витрати виробництва в попередніх періодах, і є досить негативним у веденні фінансово-господарської діяльності. Саме низькі темпи оновлення основних засобів постають головною проблемою його розвитку. Сучасним підприємствам необхідно вживати заходів щодо формування такої матеріально-технічної бази, яка б дала можливість підвищити ефективність виробництва.

Підсумувавши офіційні статистичні дані, можна стверджувати, що стан основних засобів суб'єктів господарювання України є вкрай незадовільним, потребує планомірної високотехнічної заміні та модернізації. Головною негативним чинником стало є недостатній рівень фінансового забезпечення відтворення основних засобів суб'єктів господарювання. Організація процесу оптимального відтворення, яке на даний час є ключовим орієнтиром на шляху модернізації та інноваційного розвитку національної економіки, змінює цільову спрямованість оновлення основного капіталу.

Література

1. Аналіз стану основних засобів промислових підприємств України / С.М. Грибкова, І.О. Цинько // Вісник економічної науки України. 2016. № 2 (31). С. 48–52
2. Гринько Т.В. Інноваційний розвиток України: тенденції та проблеми. Technology audit and production reserves. 2013. № 1/3(9). С. 17-21.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_014
5. Податковий кодекс України від 07.01.2016 р. № 2755-VI зі змінами та доповненнями. URL: <http://buhgalter911.com/Res/Zakoni/NalCode/nalkodeks.aspx>
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92. URL: www.rada.gov.ua
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» : Наказ Міністерства фінансів України від 25.05.2000 р. №39. Дата оновлення 24.07.2015 р. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00/para015>